

людина знає, в якому стані знаходяться її енергетичні центри і канали, в чому причина емоційних, фізичних, ментальних проблем і як їх позбутись, прийти до життєвого балансу та гармонії.

Отримавши Йогу, єднання особистого Духа з усепроникаючою енергією божественної любові, людина набуває здатність вібраційно сприймати світ, відчувати свої енергетичні центри, визначати, що їй шкідливо, а що корисно, стає сама собі господарем та вчителем, знає як захистити себе від негативного впливу ззовні [4].

Звільнивши свою внутрішню реальність від проблем, суперечностей, особистість відчуває радість, блаженство, спокій. У людини починають активізуватися позитивні, гуманні, моральні якості, виникає бажання бути духовною, вільною, люблячою, прощаючою, мудрою та зрілою особистістю, досягти акме.

Такий шлях веде до просвітлення, до прояву трансцендентальності в житті. Все, що відбувається в духовному житті, всі видатні досягнення в поезії, музиці, живописі, літературі, науці, мистецтві, філософії пов'язані з пробудженням внутрішньої енергії. Такими прсвітленими людьми були Конфуцій, Лао-Цзи, Сократ, Юнг, Блейк, Мікеланджело, Сковорода, Шевченко та ін.

1. Кундалини / Равиндра Кумар. – Пер. с англ. Т. Новиковою – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 272 с.; 2. *Лотос Харт*. Пришествие. Перевод с англ. Ю. В. Добровольского. – К.: , 2001. – 320 с.; 3. Психотерапия: Учебник. 3-е изд. / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб: Питер, 2008. – 672 с.; 4. Санскритско-русский словарь, В.А. Кочергина, Москва, „Академический прект”, „Альма Матер”, 2005. – С.533; 5. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 607 с.; 6. “Sanskrit-English dictionary”. (Etimolodically and Phylolodically Arranged with special reference to Cognate Indo-Europen Languages), S.Monier-Williams, “Motial Banarsidass publishers Private Limited”, Delhi. 2002. – P.856.

Сергій Гераськов

*Державний університет інформатики і штучного інтелекту, президент
Центру японської культури „Аматерасу”, Донецьк*

ЕЗОТЕРИЧНИЙ АСПЕКТ ЯПОНСЬКИХ ВОЇНСЬКИХ ПРАКТИК (БУДЗІЮЦУ)

Під час вивчення такого складного явища як традиційна воїнська психокультура неодмінно постає проблема його адекватного розуміння. Складність даної проблеми стає зрозумілою після ознайомлення з історією східних релігійно-філософських вчень. Східні системи не випадково вважаються джерелом ірраціонального та містичного досвіду. В них інтуїтивне знання домінує над раціональним, просвітлення – над логічним мисленням, статичне чи динамічне споглядання – над придбанням життєвого досвіду. При

цьому слід враховувати, що всі установки на ірраціональне входять до складу цілісного світогляду, що специфічно трактує багатоманітні прояви життя. Цей світогляд виникає у давні часи, а відтак містить у собі досвід багатьох століть, що передається від покоління до покоління.

До середини XIX ст. весь комплекс бойових мистецтв Японії мав назву *будзюцу*, що власне і означало "бойові мистецтва". Японський самурай повинен був опанувати цілу низку дисциплін, починаючи від фехтування на різних типах мечей *Ікен-дзюцу*, і завершуючи мистецтвом зв'язування ворога *Іходзьо-дзюцу*. Всі техніки і методи ведення бою об'єднувались у єдиному терміні *хейхо* — "воїнське мистецтво", причому під цією назвою фігурували засоби ведення як значних баталій, так і індивідуальних двобоїв. Під *хейхо* також розуміли і особливий шлях виховання воїна в людині. Цей шлях з часом почали сприймати як універсальний образ існування і поступово його виводили за межі воїнських тренувань.

На початку XVII ст. в Японії нараховувалось приблизно 60 шкіл *будзюцу Ірю*, що об'єднували майже 9 тисяч формальних традицій [3, с. 54]. А в 1843 р. було опубліковано список, який утворювали вже 159 *рю*, поділених на декілька головних спеціалізацій [8, с. 179]. В багатьох з них були розроблені методики, які дозволяли воїнам навчитися входити у бойовий транс і використовувати "божественну силу" *таке*. Обов'язковою умовою встановлення "контакту" між воїном і божеством було надзвичайно інтенсивне тренування, яке в класичних школах *будзюцу* позначали буддійським поняттям *сюгьо* – «подвижництво». Сутність *сюгьо* полягала в ритмічних повтореннях одних і тих же елементів - ударів, блокувань – протягом багатьох годин і навіть днів. Особливе значення при цьому мало психологічне налаштування. Подібні тренувальні методи, можливо, мають коріння від давніх ритуально-магічних танців, за допомогою яких воїни входили у стан бойового трансу. Відлуння таких танців можна знайти в "*Кодзікі*" /"Записи про справи давнини"/, японській пам'ятці VIII ст., в якій зазначається про воїнів імператора Дзімму: "Танцюючи рядами, знищили вони бунтівників; слухаючи пісню, подолали вони ворогів"[4, с.37].

Оскільки знання школи *будзюцу* вважались отриманими від божества-заступника, то виконання будь-яких вправ розглядалося водночас як *хоно* – жертвний дар божеству-покровителю. Природно, що цей дар мав бути достатньо щедрим, щоб воїн міг привернути до себе увагу, заручитися божественною підтримкою. Крім того, виконувати *сюгьо* було необхідно безпосередньо на території храму, що присвячувався божеству, або у іншому сакралізованому місці: на священній горі, у священній діброві тощо.

Самі техніки *будзюцу* були пронизані релігійним символізмом. Наприклад, в "Школі шляху бога Каторі" *ГКаторі сінто-рю* на початку *ката* /спеціальний комплекс вправ/ "Первісний меч" обидва учасники, ставши обличчям один до одного, приймають стійки з ногами на ширині плечей і з мечами, піднятими вертикально над головою. З точки зору бойової практики, така позиція постає досить вразливою, але, судячи з усього, її призначення є не бойовим, а ритуальним. На це вказує символічна назва: «Тен-

но камае» – «Небесна стійка». Вона асоціюється з *міхасіра* – священним стовпом, на який боги *сінто* спускаються з небес [4, с. 57; 6, с. 118]. Можливо, таким чином, воїн закликав божество наділити його своїми властивостями.

Найбільш насиченим в плані ритуальної наповненості був такий розділ *будзюцу* як мистецтво виймання меча з миттєвим переходом до атакувальних чи захисних дій. Згідно з традицією, прообразом цього розділу були екзорцистські обряди *хараі-таті*, тобто обряди очищення за допомогою меча, які відбувалися у святилищі Касіма. Вважалося, що ритуальні рухи *хараі-таті* відтворюють фехтувальні прийоми, які використовував сінтоїський бог Такемікадзуті, коли підкорював і карав неслухняних земних богів. Першим рухом цих обрядів як раз і є діставання меча. Цікаво, що ритуал вигнання духів, який проводиться в Касіма в наш час, дуже нагадує техніку *хараі-таті*, хоч і виконується паличкою, загорненою у папір [7, с. 619].

Засновник школи *будзюцу*, який отримував знання від божества, а також його наступники функціонально прирівнювалися до сінтоських *каннусі* (священнослужителів). Фактично, це були посередники, котрі встановлювали зв'язки з божествами-покровителями і створювали канали, через які члени школи отримували можливість залучитися до божественної волі. Тренування послідовників *будзюцу* періодично (в ідеалі – завжди) проводились в сакральних місцях або на території храмів. Показово, що ця тенденція отримала продовження і в *будо* («війнські шляхи»): фундатор дзюдо Кано Дзігаро (1860-1936) заснував школу Кодокан в буддійському храмі Ейсьодзі [5, с. 192]. Під час *мацури* (ритуалів спілкування з божествами) влаштовувались спеціальні "жертвні" демонстрації війнської майстерності, що нібито задобрювало богів. У всіх можливих випадках - двобою, будівництва зали, вступу до «посади» нового голови школи тощо - в культових центрах молилися, робилися підношення і т.д.

Показовим є те, що історія кожної школи *будзюцу* тісно вплітається в історію всієї Японії, яка постає безперервною лінією наступництва роду, знань, умінь, що починаються від богів та героїв. Таким чином, війнське мистецтво виявляється віддзеркаленням японської культурної традиції і набуває найвищого значення. Феномен *будзюцу* репрезентує досить складне і унікальне явище, через те що релігійні практики не були для японських воїнів лише додатком до їх занять бойовими мистецтвами. Вони органічно вписувалися в самі ці заняття, адже за елементами психотехнік до війнського середовища потрапляли і власне релігійні ідеї. Як наслідок, утворювався досить своєрідний симбіоз релігійних уявлень і бойових тренувань, який сприймався як природна цілісність.

1. Джонс Д. Традиционные боевые искусства: Путеводитель по системам и школам обучения. - М.: Фаир-Пресс, 2003. - 272 с.; 2. Долин А.А., Попов Г.Е. Кэмпо — традиция воинских искусств. — М.: Наука, 1991.-432 с.; 3. Дрэггер Д. Классические будзюцу. - К.: "София", 2000. - 112с.; 4. Кодзики. - СПб.: Издательский дом "Кристалл", 2000. - 608с.; 5. Маслов А.А. Тайные коды

боевых искусств Японии. - Ростов н/Д: "Феникс", 2006. - 400 с.; 6. *Нихон сёки* –Анналы Японии: В 2т./Т.1. Свитки I-XVI. - СПб.: Гиперион, 1997. - 496 с.; 7. Синто – путь японских богов: В 2т./Т.1. Очерки по истории синто.- СПб.: Гиперион, 2002. - 704 с.; 8. *Ратти О., Вестбрук А.* Секреты самураев. Боевые искусства феодальной Японии. - Ростов н/Д: "Феникс", 2000. - 544 с.

Остап Демків

Національний університет «Львівська політехніка»

ВЧЕННЯ ПРО МИТТЄВІСТЬ ЯК СКЛАДОВУ БУДДІЙСЬКОЇ ОНТОЛОГІЇ

Доктрина анатмавади (неіснування «Я»), теорія дхарм і вчення про миттєвість формують основу буддійської онтології. Предметом нашого розгляду буде вчення про миттєвість (кшаникавада). Буддизм стверджує, що сансаричному існуванню притаманні такі особливості: 1) все мінливе (анітья); 2) все є страждання (дуккха); 3) все безсутнісне, або все позбавлене самості (анатма); 4) все нечисте (ашубха). Вчення про миттєвість безпосередньо впливає з першої тези про загальність мінливості. Воно стверджує, що кожна дхарма (і відповідно, і весь комплекс дхарм, тобто жива істота) існує тільки одну мізерно малу мить, у наступну мить замінюючись новою дхармою, причинно зумовленою попередньою. Як співається у відомій пісні, «призрачно все в этом мире бушующем, есть только миг, за него и держись. Есть только миг между прошлым и будущим, и именно он называется жизнь».

У такий спосіб не можна не лише двічі увійти в одну і ту ж ріку, але немає і того, хто міг би двічі спробувати це зробити. Власне кажучи кожної нової миті існує нова «особа», причинно пов'язана з попередньою й зумовлена нею.

Таким чином, відповідно до теорії миттєвості, потік дхарм, що утворює живу істоту, не тільки континуальний, але і дискретний у той же час. Використовуючи сучасну метафору, його найкраще порівняти з кіноплівкою: вона складається з окремих кадрів, які однаке ми не бачимо, коли дивимось фільм і сприймаємо його як чистий континуум. При цьому розходження між двома сусідніми кадрами зовсім незначні, і вони являють себе незброєному поглядові практично тотожними, розходження ж нарастають і виявляються поступово. У цьому прикладі кожне нове життя – нова серія нескінченного серіалу, нірвана – кінець серіалу.

Тут, щоправда, може виникнути питання, якщо ніякої душі немає, то що ж тоді перероджується і переходить з життя в життя? Відповідь на це питання досить парадоксальна: ніщо не перероджується і не переходить. Всупереч розповсюдженій омані, у буддизмі взагалі немає вчення про перевтілення, або реінкарнацію. Людина в буддизмі не є втілена душа, як в індуїзмі. Вона – це потік станів-дхарм, серія кадрів – миттєвостей. Тому професійні буддологи намагаються уникати таких слів, як "переродження" або тим більше